

НАСТАВНО-НАУЧНОМ ВЕЋУ

Предмет: Реферат о урађеној докторској дисертацији кандидата Катарине М. Анђелковић

Одлуком Наставно-научног већа Архитектонског факултета Универзитета у Београду, бр. 01-1979/2-12.3 од 13.10.2014. године, именовани смо за чланове Комисије за преглед, оцену и одбрану докторске дисертације кандидата Катарине М. Анђелковић, дипл.инж.арх. под насловом

ПРОСТОРНИ КОНТЕКСТ СИНЕМАТИЧКЕ ПРЕМИСЕ АРХИТЕКТУРЕ

После прегледа достављене Дисертације и других пратећих материјала и разговора са Кандидатом, Комисија је сачинила следећи

РЕФЕРАТ

1. УВОД

1.1. Хронологија одобравања и израде дисертације

Кандидат је уписао докторске студије на Архитектонском факултету Универзитета у Београду марта 2008. године и октобра 2010. године је испунио све испитне обавезе предвиђене програмом докторских студија Архитектонског факултета у Београду.

Кандидат је септембра 2013. године поднео захтев Наставно – научном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да му се одобри израда докторске дисертације под насловом: **СИНЕМАТИЧКА ПРЕМИСА АРХИТЕКТУРЕ У МЕТОДОЛОГИЈИ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈЕ ПРОСТОРА.**

На седници Наставно-научног већа Архитектонског факултета Универзитета у Београду која је одржана 30. септембра 2013, на основу члана 98. Статута Архитектонског факултета у Београду (Сл.билтен АФ, бр.80/08 и 84/10), а у вези са чланом 28. Правилника о докторским студијама (Сл.билтен АФ, бр.81/08) и Одлуком Већа докторских студија Архитектонског факултета од 18. септембра 2013, донета је одлука 01-1337/2-8.18. којом је образована Комисија за оцену испуњености услова кандидата Катарине Анђелковић, дипл. инж. арх. и теме докторске дисертације под насловом:

СИНЕМАТИЧКА ПРЕМИСА АРХИТЕКТУРЕ У МЕТОДОЛОГИЈИ КОНЦЕПТУАЛИЗАЦИЈЕ ПРОСТОРА

у саставу:

- Арх Михаило Тимотијевић, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Владимир Мако, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Владимир Миленковић, доцент Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Миодраг Шуваковић, редовни професор Универзитета уметности у Београду

Комисија затим саставља Извештај којим предлаже Наставно-научном већу да одобри израду докторске дисертације на наведену тему и за ментора именује проф. Михаила Тимотијевића, редовног професора Архитектонског факултета у Београду. Овај извештај Наставно-научно веће Архитектонског факултета усваја октобра 2013. године и прослеђује Универзитету на сагласност. Веће научних области грађевинско-урбанистичких наука Универзитета 10. децембра 2013. године, доношењем одлуке бр. 61206-6024/2-13, даје сагласност на предлог теме докторске дисертације кандидата. Наставно-научно веће Архитектонског факултета на седници одржаној 23. децембра 2013. године одлуком бр. 01-1970/2-8.11 одобрило је рад на теми докторске дисертације и за ментора именовало проф. Михаила Тимотијевића, дипл. инж. арх. Рок за одбрану докторске дисертације утврђен је закључно са 28. фебруром 2014. године. Кандидат је предао завршену докторску дисертацију на преглед ментору и члановима комисије 10. марта 2014. године и продужио израду докторске дисертације одлуком бр. 01-130/2-5.39. од . 03.02.2014. до марта 2015. године, уз надокнаду на име трошкова одлагања Архитектонском факултету Универзитета у Београду. Септембра 2014. године, завршену докторску дисертацију кандидат, уз сагласност ментора, предаје на Веће докторских студија 06.10.2014. године. Наставно – научно веће Архитектонског факултета Универзитета у Београду на седници одржаној 13.10.2014. године је донело одлуку бр. 01-1979/2-12.3 о именовану Комисије за оцену и одбрану докторске дисертације у саставу:

- Арх. Михаило Тимотијевић, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Владимир Мако, редовни професор Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Владимир Миленковић, доцент Архитектонског факултета Универзитета у Београду
- др Миодраг Шуваковић, редовни професор Универзитета уметности у Београду

1.2. Научна област дисертације

Дисертација која је предмет овог реферата је из научног поља *Техничко-технолошких наука*, научне области *Архитектура и урбанизам*, односно уже научне области савремена архитектура и архитектонско пројектовање.

1.3. Биографски подаци о кандидату

Катарина Анђелковић, рођена 2. јануара 1983. године у Београду, где је завршила основну школу, гимназију и уметничку школу проф. М. Лазовића (ФПУ). 2001. године уписала је Факултет ликовне уметности (одсек сликарство) Универзитета уметности и Архитектонски факултет Универзитета у Београду. Диплому инжењера архитектуре стекла је 2007. године као вишеструко награђиван студент на архитектонским конкурсима, и добитник награде за најбоље студенте завршних година из Фонда за младе таленте Министарства Републике Србије. Добитник је Традиционалне годишње награде Привредне коморе Београда за најбоље дипломске радове (2009), вишеструко је награђивана у општини Врачар, граду Београду, компанији Isover Saint-Gobain, компанији Trimo. Од 2008. године је стипендиста-истраживач Владе Републике Србије Министарства за науку и технолошки развој Републике Србије. Као сарадник у настави (мастер модули М4, М5, М6, М9, М21, гостујућа предавања), у периоду 2008-2011. године, аутор активно учествује у извођењу наставе у студију за архитектонско пројектовање, стручних радионица, студијских путовања и сарадње са иностраним факултетима у периоду 2009-2012. године, на Архитектонском факултету у Београду. У току 2013. године запослена је на Институту за теорију и форму Универзитета у Ослу, на припреми курикулума и извођењу наставе. Аутор развија докторску тезу кроз научно-истраживачки рад на Архитектонском факултету у Београду, стипендиране истраживачке боравке на територији ЕУ (2009-2012), и као гостујући истраживач на Универзитету Данди у Шкотској и Факултету за архитектуру и дизајн Универзитета у Ослу. Као члан редакције АГ Магазина (2008-2009) је у својству акредитованог новинара у области архитектуре и дизајна, сарађује са фирмама у области графичког дизајна, у периоду 2005-2012. године ангажована на пословима идејних пројеката сарађује са архитектонским компанијама (Центропројект, Грађевинска дирекција Србије, Архитектура Футура), од којих је архитектонско-урбанистичка предпројектна студија и архитектонско решење мултифункционалног центра са садржајима градског и регионалног значаја у Минску, урађена у коауторству, одобрена за израду урбанистичких процедура. У својству стипендисте-истраживача, у периоду 2008-2010. године, кандидат ради на научно-истраживачком пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја, чији је руководиоца проф. др Љиљана Благојевић, и у

периоду 2011-2013. године на научно-истраживачком пројекту чији је руководиоца проф. др Владимир Мако, на Архитектонском факултету у Београду. Аутор говори енглески, француски и норвешки језик.

2. ОПИС ДИСЕРТАЦИЈЕ

2.1. Садржај дисертације

Дисертација садржи три основне целине: **I део: ТЕОРИЈСКО – ИСТОРИЈСКИ ПРИСТУП, II део – МЕТОДОЛОШКИ КОНТЕКСТ, и III ДЕО – ЕКСПЕРИМЕНТ:** Истраживање кроз пројекат.

Дисертација садржи 449 страна, основни текст дисертације има 426 страна, у наставку следи попис литературе и извора (221 јединица), слика (75), табела (1) и дијаграма (5). Након резимеа на српском и енглеском језику и садржаја следи текст дисертације.

УВОД - Предмет и проблем истраживања, Циљеви истраживања, Задачи истраживања, Полазне хипотезе истраживања, Образложење усвојене методологије и научно-истраживачког поступка, *Research by design*, Научни допринос, Очекивани резултати и практична примена резултата истраживања, Закључци из претходне анализе информација о предмету истраживања.

ПРВИ ДЕО: ТЕОРИЈСКО – ИСТОРИЈСКИ ПРИСТУП састоји се из три поглавља:

1. Позиционирање концептуалног оквира синематичких истраживања у архитектури кроз *practice-based research* модел и постмодернистичку перспективу.
2. Истраживачке парадигме : контекст истраживања између синематике и архитектуре.
3. Утицај филма и синематичке праксе на архитектонску праксу.

Прво поглавље – Позиционирање концептуалног оквира синематичких истраживања у архитектури кроз *practice-based research* модел и постмодернистичку перспективу, има пет одељака: 1.1 Контекстуализација концептуалног истраживачког оквира. 1.2 Теоријска идентификација синематичких концепата и синематичких квалитета архитектонских и урбаних простора. 1.3 *Tect-model* “Key of the Game: the Conquest of Belgrade Fortress“: идентификација синематичких елемената у архитектури. 1.4 Трансформисање архитектонских концепција простора и разматрање могућности имплементације синематичког модела у концепту методологије архитектонског пројектовања. 1.5 Могућности примене основних стратегија и техника филма у архитектури у постструктуралистичкој перспективи до данас.

Друго поглавље – Истраживачке парадигме: контекст истраживања између синематике и архитектуре, има три одељка: 2.1 Историјско-теоријска ретроспектива. Истраживање у природним наукама и парадигматски обрт. 2.2 Алтернативни модели истраживања осамдесетих година XX века и *practice-based research* истраживачки оквир. 2.3 Синематички приступ – нова истраживачка парадигма. Могућност примене Фукоовог метода данас.

Треће поглавље – Утицај филма и синематичке праксе на архитектонску праксу, има пет одељака: 3.1 Утицај поступка филмске продукције на поступке карактеристичне за архитектонску праксу. 3.2 Историјско-теоријски преглед кроз модернизам и постмодернизам: филм као критички извор просторних концепата у архитектури. 3.3 Синематика као концепт и пракса у архитектури 3.4 Синематичка слика и синематички простор у архитектури 3.5 Идентификација синематичких квалитета архитектонског простора и синематичких концепата. Пети одељак има четири пододељка: 3.5.1 Синематички квалитет архитектонског простора повезан са наративним ефектима, У литератури – Борхесов “Library of Babel“ (1941), У архитектури – Зумпторов *Serpentine pavilion* (2011), У филму – Жак Татијев *Playtime* (1967); 3.5.2 Синематички квалитет архитектонског простора повезан са визуелним ефектима, Архитектонски објекат – Алтова апстракција и архитектура асоцијација, Слика – Поетичка уметничка слика из филмског кадра Андреја Тарковског, Филм и архитектура – Концепт рама и техника *framing*; 3.5.3 Синематички квалитет архитектонског простора повезан са темпоралним ефектима, Стварност – подражавање стварности, Репродукција кретања и колапс времена - од сликарства ка филму; 3.5.4 Ефекат вођења погледа на синематички квалитет

архитектонског простора, Оптички уређаји – имобилни и мобилни поглед, Од мобилног ка виртуелном погледу – управљање погледом кроз урбани простор ка филмском гледаоцу.

ДРУГИ ДЕО: МЕТОДОЛОШКИ КОНТЕКСТ састоји се из једног поглавља: Адаптација иновативног оперативног уређаја за прилагођавање архитектонских концепција синематичким принципима. Извођење експерименталних теоријских конекција. Модели операционализације: *promenade architecturale, fragmentation, framing*.

Ово поглавље се састоји из пет одељака, редом: 4.1 Прва теоријска експериментална конекција: модел операционализације *мобилног погледа - уметност ходања*, повезивање са ситуационистичком праксом *drifting*; 4.2 Друга теоријска експериментална конекција: Модел операционализације *синематичке слике - рамљење простора*, повезивање са теоријским принципима *серијске визије* Гордона Калена; 4.3 Трећа теоријска експериментална конекција: Модел операционализације *трансформационе, просторне и програмске секвенце - фрагментација*, повезивање са урбаном праксом Кевина Линча и Гордона Калена; 4.4 Оперативни уређај *пракса ходања и синематичко креирање слика*; 4.5 Усвајање образаца и протокола у архитектури за тестирање оперативног уређаја *пракса ходања и синематичког креирања слика*. Први одељак се састоји из 6 пододељака:

4.1.1 Од *flaneur*-а ка *drifting*-у. 4.1.2 *Promenade architecturale*. 4.1.3 Савремена урбана пракса и покретна слика. 4.1.4 *Drifting*. 4.1.5 Експеримент у студију за архитектонско пројектовање. Ситуационистичка пракса концептуалног мапирања *drifting* као стратегија пројектовања. 4.1.6 Стратегија *drifting* примењена на одређену урбану праксу – *фрагментација*. Други одељак се састоји из три пододељака: 4.2.1 Теоријски осврт на технику *framing* кроз примену у архитектури, филму и уметности. 4.2.2 Примена *framing* у урбаној пракси. 4.2.3 Рам у филму и активна улога субјекта. Трећи одељак се састоји из два пододељака: 4.3.1 Превођење синематичких принципа на принципе планирања урбаног континуитета. 4.3.2 Препознавање и трансформација урбаних фрагмената у грађењу урбаног континуитета – репер као фрагмент.

ТРЕЋИ ДЕО: ЕКСПЕРИМЕНТ - Истраживање кроз пројекат. Трећи део се састоји из шест поглавља, редом: 5. Интердисциплинарни оквир. разматрање уметничких импликација у архитектури на проблемима интерпретације и апстракције. 6. Проблем транзиције ка новом моделу истраживања. 7. Студија случаја. 8. Сценарио пројектовања. 9. Закључак и импликације истраживања на теорију, праксу и едукацију. 10. Закључна разматрања: дискусија резултата, манифест процеса пројектовања и правци даљих истраживања.

Прво поглавље – Интердисциплинарни оквир. Разматрање уметничких импликација у архитектури на проблемима интерпретације и апстракције, се састоји из четири одељка: 5.1 Слика као инструмент. 5.2 Проблем пројектовања. 5.3 Примена филмских стратегија и техника. 5.4 Истраживање у архитектури. Трећи одељак садржи три пододељка: 5.3.1 Монтажа. 5.3.2 Монтажа и темпорална прогресија. Разматрање концептуалне стратегије примене монтаже у процесу пројектовања. 5.3.3 Филмска техника рез. Разматрање концептуалне стратегије примене реза у процесу пројектовања. Четврти одељак садржи два пододељка: 5.4.1 Пројектовање као истраживање – постулати истраживања према *EAAE Agendi*. 5.4.2 Однос истраживања и пројектовања у архитектонској пракси.

Друго поглавље – Проблем транзиције ка новом моделу истраживања, се састоји из пет одељака: 6.1 Где се транзиција ка новом моделу истраживања заправо реализује? Поступци архитекте, филмског режисера и уметника. 6.2 Тарковски Polaroids – концепт *тренутне слике*. Функција слике између архитектонског, филмског и литералног простора – Потрага за алатом? 6.3 Frames of Mind: Ralph Rumney, Психогеографска мапа Венеције (1957) – ситуационистички пројекат. Покретна слика – алат? 6.4 Либескинд и „Три лекције у архитектури“ – просторни уређај: машина 6.5 Транзиција између теорије и праксе пројектовања. Ка концепту истраживања и знања у релацији са уметничким експериментом у архитектури.

Треће поглавље – Студија случаја, се састоји из два одељка: 7.1 *Research by design*. 7.2 Експеримент “Key of the Game – the Conquest of Belgrade Fortress“. Други одељак садржи седам пододељака: Форме акција примењене на усвојене концепте: 7.2.1 Примена образаца и процедура. 7.2.2 Метод: стратегија *игре*. 7.2.3 Апстрактно посредовање визуелних елемената. 7.2.4 Рамови и секвенце. 7.2.5 Временско измештање. 7.2.6 Интеграција контекстуалног знања. 7.2.7 Компоновање архитектонског простора.

Четврто поглавље – Сценарио пројектовања, се састоји из три одељка: 8.1 Примена Фукоовог метода данас. 8.2 Сценарио за успостављање нове истраживачке парадигме у архитектури. Пракса савременог пројектовања у истраживању кроз Фукоов метод. Манифест пројектовања. 8.3 Процесни рам као мисаони модел пројектовања. *Тест-модел* концептуалне фазе процеса пројектовања. Испитивање архитектуре као стваралачки процес: “The Process of Nordhavnen City Planning, Copenhagen”.

Пето поглавље – Закључак и импликације истраживања на теорију, праксу и едукацију.

Шесто поглавље – Закључна разматрања: дискусија резултата, манифест процеса пројектовања и правци даљих истраживања.

Прилози – Фукоов метод. На примеру истраживачке студије: “Artificial Nature / Natural Artifice.” *Arhitektura u dijalektičkoj slici. Skica scenarija o objektu Nacionalne opere i baleta, Oslo, Norveška* (2010). Састоји се из четири одељка: 11.1 Дискурзивно тумачење појмова. 11.2 Примена Фукоовог метода „отворених“ *процедуралних интервенција* у транспозицији појмовних структура у просторни исказ. Праћење континуитета и промењивости појмова. Савремено превођење синематичких принципа на принципе обликовања архитектонских просторних конфигурација – облици превођења примењиви на архитектуру. 11.3 Историјски преглед: појам *слике* и концепт *синематичке слике*. 11.4 Историјски преглед: концепт *кретања* као организациони и стваралачки мотив. Дискусија о његовој уметничкој, архитектонској и културолошкој вредности.

2.2. Кратак приказ појединачних поглавља

УВОД:

Садржи претходну анализу информација о тематском оквиру и позиционирање предмета истраживања у теоријском и оквиру архитектонске праксе, затим критичку анализу литературе, успостављање везе главног проблема истраживања са теоријским поставкама у савременом архитектонском дискурсу, дискусију контекста истраживања, отварање низа истраживачких питања која дефинишу основне правце истраживања, поставку полазних хипотеза, циљева и задатака, утврђивање основних истраживачких смерница, избор методолошког апарата и дискутује импликације тог избора, очекиване резултати и допринос, и коначно примену резултата истраживања у теорији, пракси и едукацији.

Уводно поглавље отвара дискусију о могућностима усвајања синематичког аспекта у архитектури као приступа који обезбеђује потрагу кроз правце текућих модификација у оквиру савременог архитектонског дискурса, и повезује његово дејство са парадигматским променама перцепције урбаног окружења из перспективе кретања. На основу претходних истраживања, прегледа литературе и актуелних теоријских расправа, и након увида у развојне тенденције будуће архитектонске праксе, предложено је да синематичка премиса архитектуре може бити верификована кроз теоријску контекстуализацију импликације односа архитектуре и филма, и имплементирана кроз пројектантски поступак тако да подржи развој архитектуре „отворених“ могућности у односима простора и концептуализације, дијалектике простор – искуство, архитектуре као односа игре и истраживања, као отвореног истраживачког поља, догађаја и конструисане ситуације. Као предуслов испитивања формулације и адаптације новог синематичког аспекта, усвојен је став да је потребно да архитекте гледају иза формалистичке и функционалистичке доктрине архитектуре у дизајнирање самих процеса који резултирају одређеном формом и функцијом, као и кроз могућности откривања нових мисаоних модела кроз пројектовање и вредновање архитектонске праксе и урбаног окружења на нов начин. Закључене су могућности отварања иновативног читања урбаног простора изван основних доктрина, формалистичке и функционалистичке, кроз промену става о начину интерпретације прожимајућег знања из области културолошког, архитектонског, синематичког и уметничког квази-дискурзивног контекста.

Основни циљ истраживања био је успоставити контекст развоја архитектонских идеја, визија и *Сценарија пројектовања*, кроз грађење иновативних ставова по рубовима културе савремених архитектонских и уметничких истраживања, праксе и ширења епистемолошког хоризонта. Шира намена овог истраживања била је да обезбеди допринос у едукацији и истраживачкој пракси – обећање чврсто успостављеном дијалогу између теорије и праксе, као и сондирање у проблематици уметничких импликација у пољу архитектуре, као јединствене уметничке критике и визуелне културе која вреднује критичко мишљење, будућу креативну праксу и практично извођење наставе. Утврђени су основни задаци истраживања: формирање истраживачког оквира уз диференцијацију у односу на квалитативни истраживачки приступ у оквиру парадигме анти-позитивизам; дефинисане су одреднице проблематике транзиције ка синематичком моделу у оквиру концепта методолошких истраживања. Утврђена су два основна смера истраживања. Први отвара критички приступ промишљања простора који експонира релацију физичке и илузорне реалности посредоване радом филмских техника и дискутује нове инпуге у пројектантском приступу. С обзиром да се овај поступак изводи у циљу лоцирања кључних фактора који учествују у отварању поступка тестирања синематичке премисе архитектуре и представља значајан фактор у теоријској и методолошкој артикулацији идентификованих промена у перцепцији окружења, фокус је постављен у успостављање релација у односу на питање архитектуре дијалектичких парова: присуство - одсуство, реалност - симулација реалности, истинитост - илузија, итд. које су повезане са контекстом постмодерне темпоралности и питањима променљивих услова перцепције окружења. Други смер ради на проширењу постојећих теоријских упоришта урбаних пракси кроз нови синематички аспект, и започиње прегледом релевантне литературе. Издвојена су тематска подручја дебати по питању односа архитектуре и филма, и импликације прожимања урбане синематике са урбаним праксама током последње декаде. У уводном делу дисертације, такође је извршен увид у могућности инструментализације концепта кретања и концепта слике у улози критичког алата који прожима предметне релације, са амбивалентном конотацијом између поља репрезентације и поља креативне продукције у архитектури. Промењива улога коју су ова два концепта заузимали током историје модерне и савремене архитектуре испоставила се медијатором у процесу превезивања између концепата, елемената и принципа везаних за филмску продукцију, синематичка истраживања и архитектонско стваралаштво, те је њихова улога вишеструко интегрисана кроз теоријско-практичне и интердисциплинарне трајекторије којима се крећемо кроз истраживање просторног контекста синематичког аспекта архитектуре.

1. ПОГЛАВЉЕ

Критичком анализом литературе препознат је амбивалентни став теоретичара у подручју савремених теоријских расправа. Иако ће многи теоретичари коректно тврдити да архитектура није приоритетно ангажована у пољу визуелног, ипак ће неколико кључних теоријских расправа ојачати актуелност визуелне димензије архитектуре. Вођени оваквим ставовима и Паласмином наговештеном тензијом између утилитарности и поетских идеја у основи уметничких импликација у архитектури, покренут је апаратус анализе кроз призму савремене дискурзивне расправе да трага за уметничким садржајем у основи пројектантских стратегија, елиминише традиционални приоритет на формалистичким и функционалистичким компонентама и композиционом принципу у основи промишљања архитектонских концепција простора. Ове тенденције контекстуализоване су између рационалистичких квалитета и аутономне архитектонске имагинације кроз изабрани синематички аспект. На тај начин је, кроз савремену анализу, покренуто укрштање концепата из области визуелне културе, архитектуре, филозофије и уметности са циљем да открије нове мисаоне моделе у архитектури, омогући вредновање урбаног окружења на нов начин из дискутоване динамичке перспективе, и обезбеди услове за даље истраживање кроз синематички аспект, који управља између мисаоних токова реалности и њене пројекције у илузорном простору филмске слике.

У складу са претходним закључцима о односу архитектуре према другим визуелним уметностима, филозофским и другим спољним концептима, и успостављеним полазним хипотезама - приступљено је формулисању основних истраживачких праваца и извршено је позиционирање концептуалног оквира истраживања. Као прво, утврђен је критички поглед изван архитектуре у пољу савремених расправа у области визуелне културе, синематичких истраживања, теорије филма, филозофије и урбаних пракси, почев од првих принципа на којима почива интердисциплинарност ка унутрашњим питањима у оквиру саме дисциплине. Представљен је *тест-модел* "Key of the Game - The Conquest of

Belgrade Fortress“ са циљем да покрене испитивање могућности и укаже на кључне позиције идентификације сродних концепата, принципа и елемената филмске продукције, односно архитектонске праксе; да би у завршном делу истраживања, на истом моделу, извршили експерименталну примену и верификацију резултата истраживања из претходних фаза.

2. ПОГЛАВЉЕ

Од посебног значаја је било успоставити однос према оригиналном концепту *урбане синематике* из којег је проистекла већина истраживачких напора у овој области изведених на светским и европским универзитетима у претходној декади. Затим је изабрано филозофско упориште, Фукоов метод, за рад са концептима и њиховом интердисциплинарном координацијом и поглед из модернистичке и постмодернистичке перспективе. Утврђена су теоријско-методолошка упоришта из којих је могуће оквирно позиционирати синематички модел истраживања: емпиријско знање, теоријске рефлексije, *practice-based research* истраживачки оквир. На тај начин су стечени услови методолошког, епистемолошког и концептуалног оквира за научно утемељење комплексног истраживачког контекста утицаја филма и синематичких истраживања на архитектуру.

3. ПОГЛАВЉЕ

Изведен је интервју са неколико едукатора у области филма, који је испитао утицај поступка филмске продукције на поступке карактеристичне за архитектонску праксу. Сагледани су концепти из угла филмског режисера и затим су упоређени са концептима из угла архитекте кроз историјско-теоријски преглед модернизма и постмодернизма, који третирају филм као критички извор просторних концепата. Затим је проширен истраживачки контекст да обухвати референце савременог архитектонског дискурса од кључног утицаја за елементе теоријске расправе. Третирањем синематике као концепт и типове могуће праксе у архитектури (синематичко читање града, синематичко трансформисање града, синематичка пракса пројектовања), идентификоване су позиције недостатака постојећих теорија које би могле бити надокнађене интеграцијом синематичког аспекта. Затим су идентификована теоријска померања дуж просторно-временских конфигурација, подстакнута појавом нових медија током XX века у односу на филозофске концепте и практичне концепте као узоре који прате њихов развој. У следећем кораку је извршена теоријска идентификација синематичких концепата и синематичких квалитета у основи архитектонских и урбаних простора а према идентификованим модификацијама њихових концептуалних одредница у оквиру савременог архитектонског дискурса и могућности филмске праксе да исте подржи. Анализом и селекцијом из наведених теоријских концепата предложена су четири кључна квалитета архитектонског простора повезана са синематичким ефектима који су уједно и заједничке карактеристике архитектуре и филма, и то су: наративни, визуелни, темпорални квалитет и мобилни поглед. Посебно је значајан избор филозофских концепата и залагање за „отворени“ приступ архитектонском стваралаштву који прати идентификоване промене од постмодернистичког окружења до данас, јер на тај начин формирано контекстуално окружење припрема нову филозофску раван у архитектури на коју је могуће пројектовати критичко разматрање чинилаца архитектонског стваралачког процеса и виђења стваралаштва уопште; а оцртавајући контуре, констелације и конфигурације, попут кутије са сетом алата и механизма њихове употребе; управљати различитим компонентама у усаглашавању кључне недостајуће компоненте савременог архитектонског дискурса: теоријско-практичних позиција. На тај начин су реализовани услови истраживања проширења операбилних принципа у архитектури, те предвиђање иновативног пројектантског приступа за трансформисање архитектонских концепција простора у односу на четири предложена квалитета који су у основи синематичких ефеката у архитектури.

4. ПОГЛАВЉЕ

Претходно наведени захтеви истражени су кроз критичку анализу примера на начин да препознајемо и артикулишемо појединачне синематичке потенцијале да постану елемент концептуалне организације простора, који ће омогућити имплементацију препознатих феномена и концепата у његовој структури. Препознат је потенцијал неколико теоријских концепата, рецимо Бењаминов концепт *дистракције* или *шок-ефекта*, да остварују кључни утицај у просторној контекстуализацији синематичког аспекта. Они су евалуирани критичким убацивањем у нов контекст концептуалне

организације архитектонских елемената простора да објасне и подрже рад са синематичким средствима, тојест управљање кроз наративну, визуелну, темпоралну компоненту и компоненту мобилног погледа. У том смислу, од посебног је значаја био повратак на увид у рану историју филма и искуство читања литералног дела у односу на секвенцијалну природу посматрања филмског материјала – дефинисане критичке тачке у којима можемо теоријски препознати како наративна логика оперише кроз архитектонски простор, односно филмску фабулу. Идентификовани синематички квалитети архитектонског простора из првог дела дисертације надаље су размотрени по питању како могу постати оперативни концепти и елементи организације простора који ће теоријски и практично контекстуализовати синематичку премису архитектуре. Овај увид је изнедрио позиције препознавања теоријских концепата између филма и архитектуре. Први у низу, темпорална компонента промишљања архитектонског простора, пронађена је у корелацији са развојном линијом филмова који укључују монтажу у својој структури, и позивањем на Бењаминов концепт *дијалектичке слике* (dialektische bilder), као и у раду на фрагментима и природи временске конструкције погледа. Увид у визуелну компоненту је извршен посматрањем архитектонске имагинације на филму и то на начин да је успостављена паралела са уметничким сликама из филмова Тарковског и архитектуре асоцијација Алвара Алта. Кандидат је вођен овим теоријским концептима из уверења да је у том полазишту могуће пронаћи фундаментални критеријум визуелних, наративних и темпоралних вредности конструкције архитектонског простора, кроз призму његових синематичких квалитета. Последња анализирана синематичка компонента, мобилни поглед, теоријски је контекстуализована праћењем континуитета еволуције вођења погледа кроз урбане просторе: од Бењаминовог открића луталаштва (flaneurism) као вида неорганизованог кретања у улози филмског режисера, преко његовог концепта „шок-ефекат“ и усмереног вођења погледа путем протосинематичких оптичких апарата, до организованог вођења погледа по (филмском) екрану.

Методолошки приступ истраживању детерминисан је из три упоришта: постструктуралистички дискурс, епистемолошко проширење и увођење спољних концепата из уметности, синематике, теорије архитектуре и визуелне културе. Настанак и развој научне мисли о пројектовању и његово постављање наспрам истраживачких парадигми започето у последњим декадама XX века, обезбедило је да пројектантске стратегије и процес пројектовања сагледамо као могући генератор знања. Сагледавање његовог епистемолошког потенцијала је условило и значајно опредељење да се о материјалним објектима архитектуре размишља у контексту акција и мисаоних модела за њихово извођење, уместо промишљања готових резултата. Изједначавање значаја процеса истраживања и природе резултата у архитектонском стваралаштву обезбедило је стабилно полазиште за адаптацију иновативног оперативног уређаја за прилагођавање архитектонских концепција синематичким принципима. Процес адаптације је изведен укрштањем низа теоријских позиција између одговарајуће урбане праксе (Каленових начела визуелне стратегије) и синематичких принципа и концепата (линеарности - нелинеарности, фрагментације, рамљења, архитектонске променаде). Изведене су експерименталне теоријске конекције, редом: прва експериментална конекција *Модел операционализације мобилног погледа*, друга експериментална конекција *Модел операционализације синематичке слике*, и трећа експериментална конекција *Модел операционализације трансформационе, просторне и програмске секвенце*. На основу експеримената изведених у студију за архитектонско пројектовање а који је производ ових теоријских повезивања, сваки појединачни модел операционализације је верификовао једну могућу стратегију примењиву у процесу архитектонског пројектовања и у савременој урбаној пракси. У завршном делу, усвојени су образци и протоколи у методологији архитектонског пројектовања за тестирање оперативног уређаја.

5. ПОГЛАВЉЕ

На основу претходних истраживања усвојен је став да, кроз разматрање о значају структуре целине, његових елемената и концепата у основи организационог аспекта филма, филмска режија може објаснити суштину настајања филмског дела и конструисати потребно знање за примену филмских стратегија у архитектури. Користећи овај поглед, почињемо да правимо отклон од традиционалог модела пројектовања и померамо се у смеру конкретне примене синематичких принципа дефинисаних у претходним истраживачким фазама, путем сета дефинисаних образаца и протокола. У овој фази, улога синематичких стратегија, техника и елемената филмске продукције постаје евалуирано средство, из разлога што синематички уређаји могу контролисати процес: свака процедура коју усвојимо и принцип којим водимо процес има дубок ефекат на квалитет будућег

результата, архитектонски концепт. Када се архитекте залажу да кроз своју праксу реализују уметнички аспект ненарушене форме креативности (интервенција повезаних са перцепцијом уметничког дела релативно ослобођених економског притиска и друштвених захтева), истовремено је радозналост уметности ка архитектури испољена кроз контролу процеса, његове сврхе и функционалности, она која одређује вредност и примењивост новог синематичког аспекта у архитектури. Овај приступ налаже да теоријске идеје и концептуално мишљење обезбеде не само контекст методолошког развоја, већ дозволе развој имагинативних критичких наратива кроз фундаменталну генеративно-релациону карактеристику стваралачког процеса у основи архитектонског пројектовања. Будући да је извесно да оваквим приступом можемо превазићи многе утицајне дилеме и изазове пројектантске праксе у оквиру савременог архитектонског дискурса, и формирањем сета стратегија, процедура и принципа, подржати критичку рефлексiju, настојали смо да овај избор учинимо свесним и сврсисходним за будуће пројектанте. У ту сврху, приступљено је изради *Сценарија пројектовања* а претходе му следећи кораци. Као прво, уследило је разматрање уметничких импликација у архитектури на проблемима апстракције и интерпретације које обухвата: успостављање основних проблема у унутрашњем оквиру пројектовања независно од спољних утицајних фактора и испитивање слике као инструмента. У односу на развијена теоријска утемељења савремене науке о пројектовању, односа пројектовања и истраживања, и постулата истраживања ЕААЕ Истраживачке агенде Европе, размотрена је примена концептуалне стратегије монтаже и технике рез кроз процес пројектовања.

6. ПОГЛАВЉЕ

Следећи корак је био да се изврши транзиција ка новом моделу истраживања, и садржи следеће ставке: прецизно позиционирање истраживачког оквира у којем се транзиција реализује, примену алата (покретна слика) и просторних уређаја (машина) у улози медијатора тог процеса. Поглавље је закључено транзицијом између теорије и праксе архитектонског пројектовања, које је утврдило померај ка концепту истраживања и знања у релацији са уметничким експериментом у том поступку.

7. ПОГЛАВЉЕ

Студија случаја – ово поглавље дискутује и показује практично усвајање елемената савремене форме истраживања које је омогућено кроз концептуални оквир *research-by-design*: директно креирање новог знања кроз примену оперативних алата и радних метода. У претходном поглављу, рад са просторним уређајима је обезбедио детаљан увид у пројектантске захтеве као и разумевање резултата истраживања. У овом поглављу, кроз експеримент “Key of the Game - The Conquest of Belgrade Fortress“, истражен је и верификован усвојени оперативни уређај и приказане су форме акција примењене на усвојене концепте: примена дефинисаних образаца, процедура и закључака из експерименталног теоријског повезивања. Проверено је: 1. образложење иновативног модела пројектовања; 2. потврда синематичке премисе архитектуре; 3. доказивање научног утемељења новог истраживачког контекста у критици реформулације просторно-временских конфигурација и ревалуације перцептивних услова окружења из синематичке перпективе.

8. ПОГЛАВЉЕ

Сценарио пројектовања - Идентификовани истраживачки контекст омогућио је да у њему изнова тражимо и прилагодимо читав сет различитих ситуација прилагођених визуелним, наративним, темпоралним условима и вођењу погледа. Заузет је критички став према пројектантским стратегијама покренутим у контексту организације концептуалних, визуелних и физичких компоненти урбаног окружења из покретне перспективе, уместо традиционалног приступа из стационарне перспективе. Позивање на алтернативне моделе истраживања и теорију рефлексивне праксе Доналда Шона (Donald Schon, 1983), а у новије време на ставове Бигс и Бухлерове (Biggs & Buchler, 2000), захтев истраживачког модела у архитектури да инкорпорира онтолошко и епистемолошко истраживање пројектантских концепција према Џил Франц (Jill Franz, 2000) и њен критички став о интерпретативном оквиру истраживања (Jill Franz, 2000), и ставове Мајкл Јуба (Michael Jubb, 2004), или решавање креативног процеса пројектовања у односу између теорије и праксе, према Скривенеру (Stephen Scrivener, 2000), условило је успостављање научног предуслова: изједначавања процеса пројектовања са процесом истраживања, у промишљању будућих пројектантских стратегија. Из тог

контекста је приступљено тестирању сета усвојених протокола и образаца из претходних истраживачких фаза. Овакав концептуални модел отвара могућности интервенисања на архитектонским стратегијама у складу са уверењем да сложеност процеса концептуализације архитектонског решења и значај те „отворене“ креативне фазе стварања која претходи пројектовању, као и разноликост и непоновљивост њених исхода и резултата, донекле подривају могућност опстанка неке *a priori* постављене теорије могућих начина интервенисања и коришћење постојећег сета утилитарних процедура и поступака, као и постојећих истраживачких норми. Такође је показано да је могуће креирати неочекивани исход у коначном резултату и идентификовати контекст нових знања у том процесу. С обзиром да се ови резултати уклапају у званичне дисциплинарне опсеге повезане са истраживањем пројектовања у многим аспектима, можемо констатовати да су претходне фазе истраживања обезбедиле основне услове за поставку *Сценарија пројектовања*.

9. и 10. ПОГЛАВЉЕ

Ова два поглавља дају коначне резултате истраживања и закључна разматрања у складу са новим синематичким аспектом дискутованим за примену у теорији и архитектонској пракси. Сумиран је однос према постављеним хипотезама, процењена испуњеност циљева и задатака и дате препоруке за даља истраживања. Једним могућим начином праћења карактеристика филмске праксе, какво је изабрано и реализовано овим истраживањем кроз термилошке одреднице које упућују на описивање континуитета у перцепцији урбаног окружења, препознато је да урбана пракса Гордона Калена, као специфично визуелна стратегија, у неколико позиција прожима дискусију синематичког аспекта. То чини провоцирањем традиционалних дисциплинарних граница архитектонске и урбане праксе увођењем става према реалности, динамизма перцепције, и наративности искуства, као и увођењем иновативних алата и метода за трансформисање професије да одговори на захтеве савременог питања урбаног, а које се пре свега односи на актуелну тензију архитектонских концепција и искуства простора.

У теоријској перспективи, резултати овог истраживања су примењени кроз визуелне стратегије урбаног окружења са циљем да утичу на визуелно, концептуално и организационо унапређење архитектонских концепција простора. Сет синематичких принципа проширио је аспект традиционалне урбане праксе Гордона Калена, прецизиније његов концепт *serijske vizije*. У перспективи архитектонске праксе, резултати су видљиви кроз проширење стратегија архитектонског пројектовања која усваја и дефинише начине примене процедура и образаца у том поступку. Усвајањем иновативних стратегија, ми експериментишемо са сламањем доминантног погледа на архитектонско пројектовање. Дакле, идентификовано је и верификовано неколико архитектонских стратегија у теоријској перспективи: 1. релациона стратегија – успостављена између ситуационистичких постулата, праксе ходања и Буријеовог релационог метода, која отвара перципирање система релација урбаног простора и изведена је проширењем постулата ситуационистичке праксе *drifting* кроз синематичке принципе; 2. стратегија *framing* – рамљење архитектонског простора vs. филмска техника *framing*, успостављена између Каленове стратегије *serijske vizije*, илузорног простора филма и параметара визуелне читљивости; 3. стратегија фрагментације – успостављена између филмске технике монтаже, синематичког принципа фрагментације и рада са фрагментима примењено на урбано окружење кроз реконструкцију реалности у покретној слици. Затим је верификовано и неколико архитектонских стратегија у перспективи архитектонске праксе и едукације: 1. стратегија *drifting*; 2. стратегија рамљења; 3. стратегија интерпретације и апстракције.

Истраживање је показало да, упркос чињеници да су архитектура и филмска пракса, и у новије време спрега урбаних пракси које можемо објединити под термином синематичке праксе, сасвим издиференциране дисциплине које су кроз читав XX век заправо ојачавале међусобну повезаност путем бројних интелектуалних, репрезентационих и практичних уређаја. Резултате овог истраживања могуће је применити кроз концептуални оквир истраживања *practice-based research*, методологију архитектонског пројектовања и проширење постојећих теоријских традиција. Промењено поимање савременог стања града које диктира теоријска расправа доминантна за савремени архитектонски дискурс, региструјући град више као динамички простор незауостављивог протока у перманентном стању промена и доминацији стања кретања, релативизира као истински битна и сва наша досадашња контекстуална разматрања кроз принципе постојећих урбаних пракси. Истраживањем је

верификовано да искуство континуитета урбаног простора одговара синематографском континуитету реконструисаним просторним средствима, теоријски утврђеним у писањима филмских режисера, попут Вертова. Просторни континуитет постаје алат у рукама режисера који утичу на активну позицију посматрача и модификацију процеса опсервације, захваљујући потенцијалу да изгради проточни простор, који остаје примарни фактор филмске нарације. Као друго, у смислу синтезног ојачавања односа између урбаног простора, архитектуре и покретне слике, град можемо почети схватати као визуелни апарат - систем заснован на кретању и последичном обликовању синтезног дејства у урбаним просторима. Изазовним и занимљивим показало се посматрање града не као компактног и кохерентног физичког ткања, већ као тек „пуко коегзистирање“ – као „низ односа међу објектима који готово никада нису артикулисани у визуелном и формалном смислу, нису више дефинисани архитектонским везама“, што истовремено упућује на урбане односе који нису темељени на визуелним континуитетима, већ на прекидима, неповезаностима, фрагментарностима и комплементарностима. Кроз дисконекцију, прекиде и наслеђену методолошку ароганцију у култури урбаних конекција какву препознаје урбана пракса ситуациониста или архитектонска пракса Бернара Чумија и Данијела Либескинда, показано је да синематички аспект архитектуре са проширењем постојећих методолошких утемељења обезбеђује могућу праксу превазилажења пројекције идентификованих негативних конотација у урбаном простору.

3. ОЦЕНА ДИСЕРТАЦИЈЕ

3.1. Савременост и оригиналност

У целини посматрано по питањима тематског опредељења, ширег контекста истраживања и приступа, дисертација је оригинална јер поставља синематички оквир истраживања који до данас није научно тестиран и верификован, теоријски и методолошки заокружен, и у целини повезан између архитектонске теорије и праксе, у нашој и иностраној литератури и научним публикацијама. Оригиналност овог истраживања дели залагање архитеката да гледају иза формалистичке и функционалистичке доктрине архитектуре у дизајнирање самих процеса који резултирају одређеном формом и функцијом, као и кроз могућности откривања нових мисаоних модела кроз пројектовање и вредновање архитектонске праксе и урбаног окружења на нов начин. Насупрот истраживањима која се широм Европе и света развијају кроз тумачење репрезентације архитектуре на филму, ово истраживање је понудило перспективу која до сада није разматрана у домаћим и иностраним научним радовима. Постављене хипотезе нису условиле развој истраживања у смеру приказа и творбе архитектонских елемената филмских сцена кроз елементе пројектовања који подржавају симулацију реалности аналогну оној у филмској сцени, већ у смислу дефинисања утицаја поступка филмске продукције на поступке карактеристичне за архитектонску праксу кроз паралеле филмских функција са архитектонским (нпр. функција откривања, зависност од контекста, континуитет, визије / превођење спољног света). Разлика у односу на претходна и актуелна истраживања лежи у целовитој анализи која почиње испитивањем могућности примене основних стратегија и техника филмске режије у архитектури. Слична истраживања постоје у форми ретких експеримената у студију за архитектонско пројектовање, те су ретка проглашења синематике у професији и литератури која промовишу тек мали део струке. Дисертација је савремена у приступу, изабраној методи и концептуалном оквиру истраживања, и тематски је позиционирана у оквир сродних истраживања присутних на европским и светским универзитетима тек у последњој декади.

3.2. Осврт на референтну и коришћену литературу

Списак најзначајнијих извора:

- Francois Penz, Andong Lu, ed., *Urban Cinematics* (Intellect: Bristol, 2011)
- Giuliana Bruno, *The Atlas of Emotion: Journeys into Art, Architecture and Film* (Verso: London, 2002)
- Juhani Pallasmaa, *The Architecture of Image - Existential Space In Cinema* (Rakennustieto Publishing, 2007)
- Jane Rendell, *Art and Architecture, A place Between* (I.B. Tauris, 2008)
- Anne Friedberg, *Window Shopping - Cinema and the Postmodern* (University of California Press, 1993)

- Francois Penz, Maureen Thomas, ed. *Cinema & Architecture: Melies, Mallet-Stevens, Multimedia* (London: British Film Institute, 1997)
- Gordon Cullen, *Gradski pejzaž*, prev. Snežana Litivnović (Beograd: Građevinska knjiga, 1978)
- Jacques Ranciere, *The Future of Image* (Verso: London, 2007)
- Kari Jormakka (ed.), *DATUTOP 22: Absolut Motion* (Tampere University of Technology, 2002)
- Nono Dragović, *Poetika filmske režije, Kinestetička teorija filma* (Pančevo: Mali Nemo, 2006)
- Rudolf Arnheim, *Film as Art* (The University of California Press, 2006)
- Bernard Tschumi, *Architecture Concepts - Red is Not a Color* (New York: Rizzoli International Publications, 2012)
- Kate Wingert-Playdon, Herman Neuckermans (ed.), *Emerging Research + Design*, Conference Proceedings Philadelphia 2006, from EAAE Translations on Architectural Education n 32 (ARCC, 2007)
- Proceedings from the Research into Design Conference 2000, 2002, 2004, 2006, 2008, *Working Papers in Art & Design*, Vol 1, Vol 2, Vol 3, Vol 4, Vol 5.

Кандидат је истраживање засновао подједнако на теоријској литератури (у области теорије архитектуре, филма, синематичких истраживања, визуелне културе, уметности), уско-стручној архитектонској, и курикулумима иностраних универзитета. Избор библиографских јединица указује да кандидат препознаје кључне теоријске расправе и располаже актуелним примерима у области коју истражује.

3.3. Опис и адекватност примењених научних метода

Релевантност избора методолошког оквира ове дисертације лежи у томе да у пресеку кључних теоријских дебата од постструктуралистичког дискурса до данас, он идентификује проблематику односа теорије и праксе и повезује их са питањима едукације кроз постмодерну теоријску расправу; затим актуелизује епистемолошко проширење истраживања повезујући историјски моменат анализе са сетом одговарајућих услова. Препознат је значај *practice-based research* истраживачког оквира у овој дисертацији, именован ефективним начином за идентификацију нових односа у истраживању кроз процес архитектонског пројектовања. Како је основна сврха *practice-based research* истраживачког оквира да омогући припрему подлоге за рад са новим аспектима архитектонског знања, његово усвајање у овој дисертацији је утицало на формирање специфичног окружења за експериментисање које превазилази границе професије, а које носи потенцијал развоја разумевања уметничког искуства и омогућава да архитектонско знање и сет конвенција постигну проширено значење у архитектури. Методолошки приступ овом истраживању детерминисан је из три упоришта: постструктуралистички дискурс, епистемолошко проширење и увођење спољних концепата из уметности, синематике и теорије архитектуре и визуелне културе. Делујући директно у концептуалном истраживачком оквиру *research by design*, читав поступак тражи усклађивање научних метода и пројектантске праксе, и кроз интерпретацију различитих типова знања, посредством медијатора у том процесу, прераста у форму архитектонског експеримента. За уметнике, а у новије време и архитекте, померање ка критичком разматрању праксе представља значајан напредак реализован у оквирима конвенција и очекивања академског дискурса (Biggs, 2000). Концептуални оквир методологије истраживања *research by design* је етаблиран у истраживачки приступ у сврху мапирања трансформација процеса пројектовања из примене нових процедура, техника и алата у том поступку. Импликације избора овог метода видљиве су кроз проширење пројектантских стратегија, које постаје релевантно кроз откривање нових мисаоних модела у пројектовању и за функционисање самог процеса, затим и у вредновању архитектонске праксе и урбаног окружења на нов начин. Настанак и развој научне мисли о пројектовању и његово постављање наспрам истраживачких парадигми, започето у последњим декадама XX века, значајно је у овом контексту као могући генератор знања у области коју истражује, и део је свих важнијих расправа у области архитектонске едукације на европским и светским универзитетима у последњим декадама. Овај приступ условио је и значајно опредељење да се о материјалним објектима архитектуре размишља у контексту акција и мисаоних модела (за њихово извођење), те је за ово истраживање подједнако важан процес као и природа резултата у процесу архитектонског стваралаштва.

3.4. Применљивост остварених резултата

Примењивост резултата је подједнако у пракси, теорији и едукацији. Резултате овог истраживања могуће је применити кроз концептуални оквир истраживања *practice-based research*, методологију архитектонског пројектовања и проширење постојећих теоријских традиција. Истраживање је показало да адаптација синематичког аспекта у архитектури са проширењем постојећих методолошких утемељења обезбеђује могућу праксу превазилажења пројекције идентификованих негативних конотација у урбаном простору. Дидактички аспект дисертације омогућује практичну примену резултата у студију за архитектонско пројектовање Архитектонског факултета. Савременост теме, избор метода и иновативност у приступу, сврставају ову дисертацију у ред истраживања која постављају стабилно полазиште за надоградњу будућих истраживања у области савремене архитектонске теорије и праксе, у релацији са праксом синематичких истраживања и филма. Бенефит оваквог приступа јесте да формира концептуални оквир који је примењив истраживачима у континуитету кроз будућа истраживања, из уверења да би то омогућило континуирано праћење парадигматских промена између репрезентације, концептуализације и питања искуства простора, за које се сматра да представљају будућност архитектонске дисциплине.

3.5. Оцена достигнутих способности кандидата за самостални научни рад

У својству стипендисте-истраживача кандидат самостално ради на научно-истраживачком пројекту Министарства просвете, науке и технолошког развоја, чији је руководилац проф. др Љиљана Благојевић у периоду 2008-2010. године, и на научно-истраживачком пројекту чији је руководилац проф. др Владимир Мако, на Архитектонском факултету у Београду, у периоду 2011-2013. године. Истраживања реализује и на неколико истраживачких боравака у Данској, Ирској, Словенији, Великој Британији (2009-2012), и као гостујући истраживач на Универзитету Данди у Шкотској и Факултету за архитектуру и дизајн Универзитета у Ослу. Тестирање резултата ове дисертације, кандидат је верификовао у пракси и едукацији, у склопу рада на докторској тези и у извођењу наставе у оквиру студија за Архитектонско пројектовање Архитектонског факултета Универзитета у Београду, и на Институту за Форму теорију и историју Факултета за архитектуру и дизајн Универзитета у Ослу.

4. ОСТВАРЕНИ НАУЧНИ ДОПРИНОС

4.1. Приказ остварених научних доприноса

Научни допринос остварен је кроз проширење постојећих теоријских традиција, у пракси и едукацији. Допринос у теорији је проширење постојећих теоријских упоришта и надградња утврђених вредности урбаних пракси кроз нови синематички аспект. Допринос у пракси огледа се кроз формирање концептуалног оквира који је примењив истраживачима у континуитету кроз будућа истраживања, у циљу праћења парадигматских промена између репрезентације, концептуализације и питања искуства простора. Такође је идентификовано неколико пројектантских стратегија за примену у будућој архитектонској пракси и истраживању. Допринос у едукацији реализован је кроз повезивање теоријско-практичних позиција у оквиру савременог архитектонског дискурса, проширењем стратегија архитектонског пројектовања, предлогом *Сценарија пројектовања* и увођењем нових мисаоних модела у процес пројектовања заснованих на изједначавању пројектовања и истраживања.

4.2. Критичка анализа резултата истраживања

Генерално, радом на формирању синематичког аспекта у архитектури, кандидат је превазишао значај научне области архитектуре и креће се у пољу интердисциплинарности из којег делује проширујући одређене теоријске аспекте урбане праксе, предлаже нове мисаоне моделе у архитектури, иницира дидактичко–едукативни мотиватор и иницијатор преосмишљавања архитектонских стратегија. Ова дисертација је представила теоријски и методолошки алат за превазилажење кинетичких изазова препознатих у савременом архитектонском дискурсу, вођених промењивим значењем и применом концепта кретања за дискусију о урбаним и архитектонским просторима од појаве покретних слика почетком XX века до данас. Овом дисертацијом је извршена синтеза појединачних покушаја у

литератури, пракси и едукацији, присутних у последњој декади, да се научним методама објасни однос архитектуре и филма и представи импликација овог односа кроз призму урбаних пракси.

Просторни контекст синематичке премисе архитектуре верификован је кроз теоријску контекстуализацију импликације односа архитектуре, филма и синематичких истраживања, и дат је један могући предлог његове имплементације кроз пројектантски поступак тако да подржи развој архитектуре „отворене“ свере знања у односима простора и концептуализације, дијалектике простор – искуство, архитектуре као отвореног истраживачког поља, догађаја и конструисане ситуације. У компарацији са традиционалним теоријским оквиром у архитектури, ово истраживање је понудило могућност архитектима да гледају иза функционалистичке и формалистичке доктрине у дизајнирање самих процеса који резултирају одређеном формом и функцијом, да откривају мисаоне моделе кроз пројектовање и вреднују архитектонску праксу и урбано окружење на нов начин. Дисертација је изједначила значај процеса и природе резултата у поступку архитектонског стваралаштва и понудила иновативни оперативни уређај, сет образаца и процедура кроз проширени оквир методологије архитектонског пројектовања, који су условили да се о материјалним објектима архитектуре размишља у контексту акција и мисаоних модела, и представља целовити концептуални оквир истраживања који је примењив истраживачима у континуитету будуће архитектонске праксе, теорије и едукације.

4.3. Верификација научних доприноса

Andelković, K.: Nova vizija Vračara: prostorno-programaska studija teritorije opštine Vračar sa multifunkcionalnim kompleksom objekata sadržaja kulture, *Arhitektonska istraživanja, AG Magazin*, vol 40, p.58-63, 2008.

Andelković, K.: Novi koncept fleksibilnog radnog prostora, *AG Magazin*, vol.42, p.42-47, 2008.

Andelković, K.: Savremeno stanovanje – kondominijum. *Arhitektonska istraživanja. AG Magazin*, vol.41 p.24-31, 2008.

Andelković, K.: China Architectural Mega-Structures – Meeting The Olympic Games. *Arhitektonska istraživanja, AG Magazin*, vol.41, p.38-43, 2008.

Andelković, K.: Pobjeda kreativnosti, *AG Magazin*, vol. 47, p.1-5, 2009.

Andelković, K.: Skin - Architectural Surfaces. Forum Expo Milano. *Arhitektonska istraživanja, AG Magazin*, vol. 41, p.44-48, 2009.

Andelković, K. Nikolić, J.: The Industrial Building Reconstruction. International Student Architectural Contest Sighisoara Romania, Project Catalogue. (Belgrade: Isover, Saint-Gobain Pub.), p. 20, 2006.

Andelković, K.: C14 - Architectural Preliminary Design. Section: projects, in the Exhibition Catalogue of the 31st Salon of Architecture 26.03.2009-30-04.2009. Belgrade: Museum Of Applied Art, p.154, 2009.

Реализација прототипа (М 85)

Анђелковић, К., Николић, Ј. Прототип новог модела Века прозора, реализација првонаграђеног конкурсног решења: PVC, димензија 2.2m x 1.6m, верификован од предузећа Veka и Saint-Gobain Isover, изложен на 32. Међународном сајму грађевинарства југоисточне Европе (UFI) 2006. године у Београду.

Реализација иновативних тест-модела

Анђелковић, К. *Curriculum of the course visual forms and drawing* (испитивање примене иновативних метода, реализован кроз експерименталне тематске часове са студентима основних студија на Институту за Форму, теорију и историју, Универзитета Осло: пролећни семестер школске 2012/13).

Анђелковић, К. *Тест-модел концептуалне фазе процеса пројектовања. Испитивање архитектуре као стваралачки процес: "The Process of Nordhavnen City Planning, Copenhagen"* (примењен у реализацији са студентима прве и друге године Мастер академских студија модул М4, М5, М6, на Архитектонском факултету у Београду, 2008-2010).

Анђелковић, К. *Тест-модел "Games method: Key of the Game – the Conquest of Belgrade Fortress"* (реализован у оквиру програма докторских студија, извођење теоријског конструкта кроз испитивање модела операционализације трансформационе, просторне и програмске секвенце,

пројекат представљен на Факултету за архитектуру и дизајн Осло Универзитета и у атељеу Бул.Милетић, 2011).

Анђелковић, К. *Тест-модел: Artificial Nature-Natural Artifice: arhitektura u dijalektičkoj slici. Skica arhitektonskog scenarija za objekat Nacionalne opera i baleta u Oslu* (испитивање модела операционализације „мобилизовани поглед”, извођење теоријског конструкта применом Фукоовог метода „отворене” процедуралне интервенције и дискурзивне артикулације појмова, 2010).

5. ЗАКЉУЧАК И ПРЕДЛОГ

На основу прегледа и анализе дисертације кандидата Катарине М. Анђелковић, Комисија констатује да је дисертација написана у складу са одобреном темом. Дисертација задовољава научне критеријуме и пружа допринос ужој научној области савремена архитектура и архитектонско пројектовање, и методологији и примени резултата у пракси. Кандидат је способан за научно-истраживачки рад с обзиром на досадашње научно-истраживачко искуство (2008-2014. године) које подразумева рад на самој дисертацији, на научно-истраживачким пројектима Министарства за науку и технолошки развој у два периода: 2008-2010. године и 2011-2013. године, припреми курикулума и тестирању резултата у оквиру Програма основних студија на Институту за форму, теорију и историју Факултета за Архитектуру и дизајн Универзитета Осло (уз извештај је приложен документ који потврђује самостално извођење наставе на Универзитету Осло), као и у тестирању резултата у оквиру студијског програма Мастер академских студија Архитектонског факултета Универзитета у Београду. Неколико иновативних тест-модела верификовано је кроз архитектонску праксу и кроз методолошки оквир истраживања *practice-based design*, који до сада није примењен у едукацији на Универзитету Београд. У том смислу, Комисија предлаже Научно-наставном већу Архитектонског факултета Универзитета у Београду да одобри јавну одбрану докторске дисертације Катарине М. Анђелковић, дипл. инж. арх, под насловом „Просторни контекст синематичке премисе архитектуре”.

* Напомена: уз извештај је приложен документ који потврђује самостално извођење наставе на Универзитету Осло, Институту за форму, теорију и историју.

У Београду, 27. октобар 2014. године

ЧЛАНОВИ КОМИСИЈЕ

Арх Михаило Тимотијевић, редовни професор, ментор
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Др Владимир Мако, редовни професор,
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Др Владимир Миленковић, доцент,
Универзитет у Београду, Архитектонски факултет

Др Миодраг Шуваковић, редовни професор,
Универзитет уметности у Београду, Факултет музичке уметности

REFERENCE

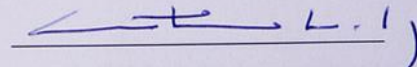
for PhD scholarship holder Katarina Andjelkovic

PhD student and Research Assistant Katarina Andjelkovic (University of Belgrade) has been engaged in teaching activity at the Institute of Form, Theory and History, in the spring semester 2012/2013. The School of Architecture and Design University of Oslo had great pleasure to exchange knowledge and teaching methods between universities, which has resulted in a contribution to the form and drawing classes at our Institute. Collaboration with Katarina had resulted in a good feedback that I have got from students about the sessions in which she took part under my charge.

As these classes were designed in connection to her own doctoral thesis research, working with students was aimed at testing her research results while at the same time she intended to challenge the existing methodological framework of art applied in experimental educational purpose. With previously prepared teaching curriculum, she was running experimental thematic classes in a diligent approach to the interdisciplinarity. She has prepared each class as a separate unit in order to lead students gradually from one phase into another until the final target.

I recommend Katarina for future teaching activities as she has demonstrated a will and ability to take over new challenges and responsibilities, in carrying out the activities in active, precise, creative and inventive manner being able to devise new spirit and run the classes on her own.

In Oslo, June 2013

Carsten Oeding Loly
Assistant Prof.
Institute of Form, Theory and History
The Oslo School of Architecture and Design